

Проф. др Иван Алексејевич Чарота

Филолошки факултет

Белоруског државног универзитета

Минск, Белорусија

Инострани члан САНУ

БЕЛОРУСКО-БУГАРСКЕ КЊИЖЕВНЕ ВЕЗЕ КАО ОДРАЗ ПРОМЕЊИВЕ ПОЛИТИКЕ

Сажетак

У чланку се разматрају белоруско-бугарске књижевне везе друге половине 20. и почетка 21. века као директно зависне од политичких односа између БССР/Белорусије и Бугарске Народне Републике/Републике Бугарске. Прави се поређење са белоруско-југословенским везама. Направљен је покушај вредновања како резултата стварног међусобног познавања и зближавања, тако и негативно испољене подређености интересима актуелне политике.

Кључне речи: *Белорусија, Бугарска, међукултурна комуникација, књижевне везе, преводи, бугаристика, наука, политика.*

Општа позадина за размишљање о теми коју смо навели јесте да је интеркултурална комуникација почела да се тумачи, готово без резерве, као предмет науке који је не само посебан, већ и, такорећи, самовреднујући, нека врста „ствари за себе.” Сасвим је легитимно да доминантну улогу у овој научној области имају културолози, заједно са етнологима и филолозима, који су у стању да на себи својствен начин бележе и коментаришу одређене чињенице

интеракције националних култура. Друга ствар је што им се, истовремено, ван видокруга налазе околности које предодређују целокупну суштину контаката и њихове резултате. Пре свега, наравно, мислимо на оне случајеве када сами објективни конкретни историјски и политички услови остају или само непримећени или намерно занемарени. А то се, нажалост, често открива када се са посебном јасноћом обрађују књижевне везе уопште, између словенских народа посебно, а са нарочитом пажњом између Бугара и Белоруса.

Управо зато извештај који вам је представљен, иако је стручна компетенција његовог аутора удаљена из области политичких наука, а још више из политичке праксе, има за циљ да укаже на очигледан недостатак разматрања интеркултуралне комуникације без дужног разматрања објективних предуслова утврђених историјом, а самим тим и актуелном међународном политиком. Да, уобичајено је да филолози говоре о везама међу људима и нацијама. Међутим, услови за њихов настанак и успостављање, уз одговарајућу активност и продуктивност, обезбеђују односе између држава и међудржавне политике. Тако је било, јесте и, дозволићете, биће. Као илустрацију можемо узети, на пример, „јужнословенске утицаје” на руску (источнословенску) културу у средњем веку, активирање идеје о заједници Словена средином и другом половином 19. века, политичку реализацију ове идеје после Првог светског рата, затим њену преоријентацију у међуратном периоду, а онда опет, препород у СССР-у са почетком Другог светског рата, а за нас Великог отаџбинског рата...

Говорник у почетку сматра да је неопходно усредсредити се на феномен, чија је еволуција у потпуности и разноврсности одражавала поменути зависност културе од политике, а да се чак и не избегне очигледна хипертрофираност и парадоксалност. У сваком случају, временска дистанца, а посебно горко искуство новијег времена, директно гура ка потреби да се правилно сагледају белоруско-бугарске књижевне везе друге половине 20. – почетка 21. века и, дозволићете, коригују устаљене оцене о њима.

Међутим, не сме се изгубити из вида да се на општој историјској и политичкој позадини ови билатерални односи тешко могу сматрати нечим изузетним. Ради појашњавајућег поређења, довољно је подсетити се како се својевремено формирао одређени систем веза између република СССР и република СФРЈ. Партнери за сарадњу тада су у великој мери били унапред одређени: Русија је

добила приоритетну улогу у интеракцији са Србијом, Украјина са Хрватском, Белорусија са Словенијом. То потврђују и билатерални споразуми о сарадњи који су одобрени „одозго” у свим областима.

Што се тиче Бугарске, она је у поменутом систему заузима ла посебно место. Покушавајући да објаснимо зашто је то тако, немогуће је избећи низ разлога. Прво, Белоруска народна република је, за разлику од СФРЈ, била чланица Савета за међусобну економску помоћ и држава чланица Варшавског пакта. Али није само то. У ствари, перципирана је као 16. република СССР-а од стране опште „јавне свести”, која практично није сумњала да су управо такав предлог (улазак у Унију) бугарске власти званично изнеле властима СССР-а. Међутим, од реалног је значаја било и нешто друго, проистекло из политичке прошлости: грађани бившег Руског царства, а потом и СССР-а, свето су чували сећање на своје саплеменике који су пали приликом ослобођења бугарског народа од турског јарма у 19. веку и приликом ослобођења од фашизма на крају Другог светског рата, који и није био тако давно. Пре свега, ово је, сходно томе, учврстило однос совјетских грађана према Бугарима као „побратимљеном” народу, и према Бугарској као братској земљи: уосталом, њена земља је обилно заливена крвљу и посута костима наших сународника и тиме је освећено побратимство. За Русе, Белорусе и Украјинце, поред тога, била је важна припадност истој вери. Уопште, понављамо, народи СССР-а су били склони веровању да су им Бугари искрено узвратили. У сваком случају, традиционално су одржавали меморијалне манифестације, споменици руским ослободиоцима нису оскрнављени, а русофобија и совјетска фобија нису јавно исказивани. Иначе, Бугари су шездесетих година 20. века иницирали издавање посебног, јединственог серијског зборника „Летопис пријатељства” («Летопис на дружбата» [1]) Ова публикација је вредна пажње са различитих гледишта – и као веома импресивно покривање Руске историје (совјетско)-бугарских односа, и са намером да помогне у јачању пријатељства, а у исто време, као одраз пристрасног тумачења низа историјских догађаја и улоге појединаца који су у њих укључени.

Наравно, под утицајем свега наведеног, сасвим јасно се оцртала одређена „линија” реалне политике и формирала се одговарајућа матрица за званично праћење совјетско-бугарских односа. То је утицало и на научну бугарску студију, која је током совјетског периода, иначе, задржала извештајни континуитет у односу на

предреволуционарну руску науку са својим такође приметним бугарофилством. Такав ауторитетни слависта као што је академик М. Н. Тихомиров својевремено је скренуо пажњу на манифестације укорењене пристрасности: „Културне везе руског народа са јужним Словенима у нашој су књижевности приказане на необично једностран начин. Јужни Словени, углавном Бугари, наводно утичу на руску писменост и књижевност. Рус све време прима, а Бугарска даје. Међутим, у овакву формулацију питања може се с правом сумњати чак и на чисто теоријским основама. Процват културе у Кијевској Русији пропадао је углавном у 11-12. веку, међутим два наведена века су била време несумњивог пропадања Бугарске” [2]. Покушаћемо да прођемо без детаљне анализе и коментара на горњи цитат, али дозволимо себи поруку садржану у њему, коју је М. Н. Тихомиров формулисао? да развијемо на донекле поједностављен начин: по великом и нормалном рачуну, такав „нагиб” дошао је у сукоб са научним принципима, и другим речима, довео је до изобличења историјске истине. То потврђује и мишљење нашег савременика А. А.Турилова, великог познаваоца средњовековне словенске писмености: „Веома јасна подела јужнословенских рукописа на бугарске, српске и македонске још увек је на неким местима произвољна, јер знамо мноштво примера када се пажљиви писар који није желео да промишља или је био превише пажљив, могао је да копира рукопис из друге верзије, чувајући готово све карактеристике оригинала. Српска традиција је много репрезентативнија од бугарске из више разлога, већ зато што је од 14. века, а то је златно доба српског писања, до нас стигло више српских рукописа него руских и бугарских заједно. И одмах је јасно да су са таквим опсегом претрага вероватнији нови налази српских списа.” [3]. И није ствар само у томе да је јужнословенски фактор у култури често почео да се своди на бугарски. Иако је за поштене слуге науке ипак било чудно када су у Бугаре уврштени свети равноапостолни Методије и Ћирило; када је старословенски језик отворено назван старобугарским, када су скоро сви антички писани споменици са специфичним резервама такође окарактерисани као бугарски, а да не говоримо о томе да се у свим временима стално тражила основа за политику бугарске државе да се тумачи као непроменљиво пријатељска према Русији, према Источним Словенима уопште, па и према СССР-у... Немогуће је, наравно, не признати да се на тај начин манифестовала тежња да се Бугари идеализују као братски народ,

као и њихова државна политика свих времена. Стога није нимало изненађујуће што се на крају – или, како се сада каже, „у крајњој линији” – удумаћио декларативно бугарофилство са одговарајућим митологизованим тумачењима и културних и политичких међусобних односа. Највише од свега, јасно је, то се манифестовало у периоду социјализма. У међувремену, након распада СССР-а, а са њим и „социјалистичког логора”, чак и након жељеног уласка Бугарске у Европску унију, која се све више супротстављала Совјетском Савезу, совјетски народи који су тврдоглаво чували своја побратимска осећања нису одустајали од наде да ће га као словенског и донедавно сматраног братског народа, подржати у условима суживота са ЕУ. Нећемо коментарисати да ова нада није била оправдана, али је истовремено немогуће занемарити симптоматичне чињенице: када званични представник Бугарске није крио сузе радоснице због уласка у НАТО блок, чији је циљ уништење Русије – управо оне која је ослободила његову земљу од петовековног турског јарма и од фашистичке куге; када бугарске власти затварају ваздушни простор авиону у којем је био министар спољних послова ове исте ослободилачке земље...

Враћајући се директно на наведену тему, треба се подсетити да су саме белоруско-бугарске културне и нарочито књижевне везе (као сегмент совјетско-бугарских) биле и јесу предодређене свим наведеним. Истина, не треба заборавити ни специфичност која је својствена овим билатералним односима, наиме, да једна од међусобно повезаних књижевности, белоруска, има статус „мање” или, другим речима, књижевност „мањег народа”. Размотрили смо општи теоријски план овог проблема користећи други материјал [4]. Нема потребе да се понавља оно о чему се тада разговарало. Али можда постоји потреба да се разумеју концепти који подржавају овај аспект. Дакле, пре свега, желели бисмо да пронађемо, ако не потпуно међусобно разумевање, онда бар мање или више опште прихватљив приступ појмовима који се активно и широко користе, али са очигледно различитим значењима: с једне стране, *глобализација, мултикултурализам, паневропски културни простор, контекст светске књижевности* итд., а са друге – *словенска културна/књижевна заједница*. Главно је, можда, одлучити се за ово питање: да ли последња поменута дефиниција (*словенска културна/књижевна заједница*) није више уопште у корелацији са актуелном стварношћу, већ је прешла у категорију историзама (баш као и

појмови *ленска кнежевина*, *војводства* или *повеље на брезовој кори*)? Посебну пажњу, наравно, захтевају појмови погодни за тачно и правилно одређивање обележја национално-историјске идентификације конкретних словенских народа (у овом случају нас занимају Белоруси), тачније, статуса њихове културе и књижевности у систему стварних и потенцијалних веза. Концепти „малих нација” и, сходно томе, „малих култура” су овде у принципу депласирани, а још више с обзиром на декларисани и упорно рекламирани мултикултурализам. Притом, немогуће је не узети у обзир објективне критеријуме: посебно чињеницу да су Белоруси – баш као и Македонци или Словаци, а да не говоримо о Лужичким Србима – у сваком случају бројчано мањи у поређењу са суседним народима и, пре свега, са недавним суграђанима; имају знатно мање искуства у изградњи националне државе – на овај начин или други, тек су крајем двадесетог века стекли право да се сматрају титуларним етничким групама новонасталих држава, а раније га нису имали, формирајући конгломерате; касно, опет, њихови национални језици су кодификовани, а њихове књижевности такође нису могле да стекну пуно признање у међународном контексту; хомогеност и стабилност њиховог националног идентитета није издржала тест историје.

У односима о којима се сада и овде говори, белоруска страна је имала управо ова својства. Да нагласимо: за разлику од Бугарске (старина њене самосталне историје, националне културе, статус њеног језика и књижевности не доводи се у питање). А из овога само по себи произилази да су Белоруси требали да цене учешће у односима са њом под једнаким условима, штавише, својом активношћу је требало да докажу легитимност додељене части. То се, у ствари, догодило захваљујући изненађујуће активној мобилизацији снага белоруских „везника”. Занимљиво је да је већ у библиографском приручнику објављеном 1963. године материјал посвећен Бугарској заузимао 15 страница, док је материјал посвећен шест република Југославије – само непотпуне 4 странице [5]. По броју превода објављених у БССР током деценија, бугарска књижевност се може поредити само са пољском књижевношћу, иако је ова представљала народ који је непосредно суседан и, што је још важније, донедавно је обухватала половину белоруског насеља (становника Западне Белорусије, која је била у саставу Пољске). Дела бугарских писаца почела су да се појављују у великом броју у периодици, као и у засебним публикацијама. „Овладавање” бугарском књижевношћу

Белоруса постепено је добијало темељну фронталност, јер су уз књиге десетина појединачних аутора објављиване и збирке антологијске и панорамске природе [6]. Као главни везници – преводиоци су били Н. Гилевич, А. Рјазанов, В. Никифорович, В. Анискович. У овај посао су били укључени и познати писци – П. Бровка, М. Танк, А. Вељугин, М. Аврамчик, В. Адамчик, М. Хведарович, Р. Бородулин, Г. Буравкин, А. Вертински, А. Грачаников, А. Зарицки, М. Калачински, В. Сахарчук. Иначе, тројицу од наведених (П. Бровка, Н. Гилевича и В. Никифоровича) бугарска влада је одликована Орденом Тирила и Методија за допринос јачању белоруско-бугарских књижевних веза.

Наместивши се бескомпромисној критици, могли бисмо приметити да избор дела бугарске књижевности за превођење и популаризацију у Белорусији није увек био диктиран високим естетским критеријумима. Заиста, утицала је подређеност актуелним ставовима политичко-идеолошке природе – као, на пример, у случајевима песама „Лењин” Л. Стојанова, Ламара (Л. Маринова) и Л. Даскалове, „Чекић и срп” Л. Стојанова, „Партија” Х. Радевског, „Партијски састанак” В. Башева или са зборником о Георгију Димитрову. Али то је, строго говорећи, била примена једног од типичних принципа совјетског доба овладавања страном књижевношћу: „превести и представити читаоцима оно што је слично сопственом”. Такође је могуће објаснити и делимично оправдати одговарајући патос у новинарству – карактеристичан, рецимо, за књигу А. Симурова „Прича о бугарском брату” (Минск, 1978). Али пред научне бугарске студије ипак морају да се наметну други захтеви. Иако су његови стварни резултати оставили жељу за бољим. Уопштено говорећи, да будемо поштени, опет морамо да констатујемо да су белоруско-бугарске везе покривене чак и темељније од других. Они су нашли одраз како у основној петотомној „Историји Белоруске ССР” (Минск: Академија наука БССР, 1972-1975), тако и у радовима посебно посвећеним овом питању [7]. Истовремено, ако их процењујемо узимајући у обзир искуство стечено последњих година, не могу, а да нас не збуне наслови објављених књига и чланака бугарских научника, а посебно оцене које се безусловно (гачније, непромишљено) користе у насловима: „Пријатељство вечито, нераскидиво”, „Заувек заједно”. Истовремено, за скоро све Бугаре совјетског периода, ставови диктирани политичком ситуацијом били су комбиновани по инерцији са пристрасношћу на коју

је указао академик Тихомиров. Као илуструјући пример за речено, довољно је узети у обзир чланак у енциклопедијској публикацији посвећеној бугарској књижевности и белоруско-бугарским односима. А у њему, без икаквог додатног објашњења, стоји да је „бугарска књижевност најстарија од словенских књижевности”, да је словенско писмо „настало у Бугарској”, да се „везе бугарске и белоруске књижевности развијају од давнина”, да су „демократски део старобугарске књижевности чинили апокрифи и богомилска књижевност” и тако даље [8]. Ништа мање индикативан није ни научно-квалификациони рад одбраћен у периоду перестројке. У њему постоји таква, са извињењем на изразу, брбљарија зарад тобожњег напретка, у којој богоугодни Ава Јустин (Поповић) није видео ништа више од воденице смрти: „Прелаз између 80-их и 90-их година обележен је сломом партијско-државних структура, стаљинистички модел социјализма у Источној Европи. Бугарска је, као и друге земље источноевропског региона, ушла у нову фазу развоја коју карактерише прелазак на тржишну економију, признавање равноправности различитих облика својине, оживљавање демократије, напуштање монопола власти једне партије и увођење вишепартијског система, плурализам и отвореност у политичком животу” [9].

Међутим, познавање бугарске културе Белоруса никако није било ограничено на књижевност. Промовисали су га представама бугарских драмских писаца – Орлина Василева („Тескоба”), Леде Милеве („Кад лутке не спавају”), Ивајла Петрова („Нонкина љубав”). У БССР је постало традиционално одржавање Дана бугарске културе и књижевности (1958, 1965, 1972); као одговор, одржани су и Дани белоруске културе и књижевности у Бугарској (1965. и 1973.). Ако поново прибегнемо поређењу, биће јасно да је то важило само за једну од југословенских република, Словенију, а њени Дани су одржани само једном, и то тек на крају совјетске ере, 1986. године.

Без много натезања, можемо рећи да је у Бугарској било и ентузијаста, захваљујући којима је белоруска књижевност превођена у прилично упечатљивим количинама [10]. Најдена Вилчева с правом треба именовати као најпосвећенијег циљу зближавања Белоруса и Бугара. Али поред њега, многи су марљиво и плодно радили на овом пољу: Стефан Паптонев, Симеон Владимиров, Христо Берберов, Владимир Василев, Зоја Василева, Андреј Германов, Јанко Димов, Иван Давидков, Христо Попов, Елена Алекова, Вента Козарова, Румјана Евтимова, Пирван Стефанов, Роса Станкевич,

Елка Хаџијева и др. Своју наклоност према Белорусији посебно су сведочили неки од бугарских писаца који су активно учествовали у зближавању са њом, а оно што су исказивали било је упућено и сународницима и Белорусима [11].

Занимљиво је да потенцијалне могућности за развој белоруско-бугарских књижевних веза нису нестале. У Белорусији, буквално донедавно, има младих људи који су вољни и способни да се повежу са њима. Исто је, можда, и у Бугарској. Тек тамо су преовладале такозване политичке снаге, којима су важнији дезинтеграциони процеси.

Тема и садржај представљеног извештаја детерминисани су уверењем аутора да је на организованој конференцији немогуће занемарити горуће проблеме односа Словена у целини/уопште, а посебно међусобних односа међу књижевностима, у којој једну од страна представља мањи народ (у објашњеном, рекло би се, смислу). Уосталом, мора се признати да већ три деценије нема одговарајуће активности и делотворности у међусловенским књижевним контактима, а њихова зависност од политике, која је програмирана само на даље разграничење, поделе и супротстављање, се појачава, па је стога питање да ли је промена на боље могућа. На овај или онај начин, саме контрадикције неће нестати, постојећи проблеми неће бити решени. Највероватније ће, напротив, постати дубљи и сложенији. Сходно томе, сваки од слависта (у које спада и ваш слуга покорни) се суочава са питањем: шта можеш и шта треба да радиш – као словенофил по дефиницији, ако ниси само сведок, већ и (са) учесник у делима и догађајима судбоносним за словенску заједницу? Јасно је да општа геополитичка ситуација у малој мери зависи од нас. Међутим, и даље смо у обавези да што потпуније разумемо и што адекватније проценимо природу и различите манифестације колизија, како бисмо их савладали са најмањим губицима.

Превела с руског Дајана Лазаревић

ЛИТЕРАТУРА

1. Летопис на дружбата . Т.1-10 .– София, 1969-1987.
2. Тихомиров М.Н. Исторические связи русского народа с южными славянами // Славянский сборник. – М.: ОГИЗ, 1947. С. 162.

3. Турилов А.А. Сербско-русские культурные связи в XII-XIII вв. //Доминанты сербской культуры: лекции по сербской культуре, истории и языку/ под редакцией Е.И.Якушкиной. – М., 2023. С. 44-45.
4. Видети.: Чарота І.А.Працэсы глабалізацыі і ўзаемасувязі літаратур меншых славянскіх народаў (На прыкладзе беларуска-македонскіх і беларуска-славацкіх кантактаў) // Мовазнаўства. Літаратуразнаўства. Фалькларыстыка: XIV Міжнародны з'езд славістаў(Охрыд, 2008): Даклады беларускай дэлегацыі. Мн: ВТА „Права і эканоміка”, 2008. С. 267- 278; Чарота І.А.О проблеме литературных взаимосвязей меньших славянских народов (белорусов и словаков – как пример) в условиях глобализационной мультикультурности // AktuálneotázkyPravoslávia/ Bratislava, 2008. S. 50- 58) .
5. Видети.:Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі зарубежных славянскіх народаў. 1906 — 1962: Бібліяграфія / Укл. А. Мажэйка і Л. Самасейка. — Мінск, 1963. – 125 с.
6. Незвычайны асілак: Балгарскія народныя казкі /Пераклад В. Адамчыка. – Мінск, 1961; Балгарскія народныя песні / пераклад Н. Гілевіча. – Мінск, 1961; Ад стром балканскіх. Вершы сучасных балгарскіх паэтаў / Пераклад і складанне Н. Гілевіча. – Мінск, 1965; Скарб: апавяданні балгарскіх пісьменнікаў/Пераклад Н.Гілевіча і В.Нікіфаровіча. – Мінск, 1967;Чарадзейны ліхтарык: Вершы балгарскіх паэтаў:[Для малузросту] / Пераклад Н.Гілевіча. – Мінск, 1968; Хай зорыць дзень!: Выбраныя старонкі класічнай балгарскай паэзіі / Укладанне, прадмова, нататкі пра паэтаў і заўвагі Н. Гілевіча. – Мінск, 1973; Сто гадоў. Сто паэтаў. Сто песень: анталогія аднаго верша / Пераклад і ўступ.артыкул Н.Гілевіча. – Мінск, 1978; Адпачынак з байкапісцам: балгарскі гумар/ Уклад. В.Нікіфаровіча. – Мінск, 1980; Перазараджаным набоем: маленькая анталогія балгарскай сатырычнай і гумарыстычнай паэзіі / Укладанне і пераклад Ніла Гілевіча. – Мінск, 1981;Такая любоў: Сучасная балгарская апавесць/ Уклад. В.Нікіфаровіча. – Мінск, 1987; Усмешкі на старых здымках: апавяданні, гумарэскі / выбраў і пераклаў з балгарскай мовы Ванкарэм Нікіфаровіч. – Мінск, 1990.
7. Мельцер Д.Б., Савачкін П. 3. Дружба скрозь стагоддзі: [Аб беларуска-балгарскай дружбе]. – Мінск, 1970; Мельцер Д.Б., Савачкін П.3. Беларусь і Балгарыя – дружба, супрацоўніцтва,

- братства: [Да 25-годзя з дня падпісання Дагавору аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і Балгарыяй]. – Мінск, 1973; Мельцер Д.Б. Белоруссия и Болгария: Дружба вечная, нерушимая. – Мінск, 1981; Нікіфаровіч, В.В. Навекіразам / В. В. Нікіфаровіч // Дарогі ў шырокі свет. – Мінск, 1979; Цімашкова Л. Я. Беларуска-балгарскія літаратурныя сувязі. – Мінск, 1963; Нікіфаровіч, В. В. Усяму свету — свой дар: Пераклады твораў беларускай савецкай літаратуры за мяжой. – Мінск, 1973. Гілевіч Н.С. Верная вялікім заповітам: сучасная балгарская паэзія 1956–1976. – Мн., 1977; Абрагімовіч М. Беларуска-балгарскі ўзаемапераклад 1991–2008 гг. Бібліяграфічны даведнік. – Мінск 2009.
8. Адамовіч Г.Я. Балгарская літаратура // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі. Т.1. – Мінск, 1984. С. 270-273.
  9. Станишевская, Людмила Петровна. Белоруссия в советско-болгарских связях в агропромышленной сфере (70-80-е годы) : автореферат дис. ... кандидата истор. наук : 07.00.02 / Белорус. гос. ун-т им. В. И. Ленина. – Минск, 1992.
  10. Беларуски разкази. / Съст. В. Куляшова, прев. Х. Берберов. – София, 1968; Беларуски поети. Едно поколение. / Съст. и ред. Г. Вълчев. – София, 1971; Десет белоруски разказвачи / Подбор и превод от белоруски Симеон Владимиров. – София, 1977; Беларуски повести/ Съст. В. Никифарович. – Варна, 1978; Под шепота на дъбовете: разкази за белоруското съветско село / състави Симеон Владимиров. – София, 1981; Панорама: съвременна беларуска литература. – София, 1997; Камбаните на съвестта. Български поети за Беларус. Стихове. — София: Илинда Евтимов, 2003; Болка. Беларуски поети за Чернобил. / Съст. С. Законникав, ред. Христо Попов. – София, 2005. Антология на белоруската поезия. – София, 2000; Антология на белоруската проза. – София, 2005.
  11. Видети, например.: Вълчев Н. Беларуската бреза. – София, 1978; Вълчев, Н. Беларуската моя тетрадка: Избрани преводи / Ред. Н. Гилевич. – Минск, 2000. Вылчаў Н. Беларуска бяроза / Пераклад калектыўны. – Мінск, 1978; Паптонеў С. Беларусь – белая балада: вершы, нарысы: / Пераклад Р. Барадуліна, В. Нікіфаровіча. – Мінск, 1979, 1985; Станкевич, Р. Беларусь – моя судьба. – София, 2016.

Иван Алексеевич Чарота

БЕЛОРУССКО- БОЛГАРСКИЕ ЛИТЕРАТУРНЫЕ СВЯЗИ КАК ОТРАЖЕНИЕ МЕНЯЮЩЕЙСЯ ПОЛИТИКИ

Резюме: *В статье рассматриваются белорусско-болгарские литературные связи второй половины XX и начала XXI веков как напрямую зависящие от политических взаимоотношений между БССР/Беларусью и Болгарской Народной Республикой/Республикой Болгарией. Проведено сравнение со связями белорусско-югославскими. Сделана попытка оценить как итоги реального взаимопознания и сближения, так и негативно проявившуюся подчиненность интересам актуальной политики.*

Ключевые слова: *Беларусь, Болгария, межкультурная коммуникация, литературные связи, переводы, болгаристика, наука, политика*